

< sida1 >

Högädle Herr Bergmästare!

För ärade skrifvelsen af den 12te November 1845, får jag härmedelst förklara min förbindliga tacksägelse, jämte de först efteråt på Kengis Marknad mig tillhanda komna Nykterhets talen, af hvilka jag visserligen egde det mesta förut, men jag kan i allmänhet icke tillfullo gilla deras innehåll, emedan den anda, som blåser genom dem, icke är alldeles christlig som man skulle hafva rätt att vänta af Lutherska Lärans anhängare. Först finns uti dem ingen logisk consequens, då man anser fylleri lasten såsom en grund till det moraliska förderf, hvori hela Christenheten nu befinnes vara nesänkt; denna åsigt är grundfalsk; ty fylleriet är icke någon Grund utan en följd af det stora Moraliska förderfvet, som gör sig åskådligt uti alla möjliga Omoraliska Passioners Utbrott; och ibland dessa Omoraliska Passioner måste man äfven räkna den så ofta af Nykterhets vännerna anlitade Hederskänslan, eller ambitionen, hvilken är djurisk och har sin grund Uti det sinnliga, uti köttet; eller såsom Psychologerna uttrycka sig, uti det Organiska lifvets organer. Liksom tidsandan i alla fria rikt[-]ningar är inskränkt inom tid och rum, så tycker äfven Nykterhets vännerna tryckta af den tjocka luft, som gör tidens andedräkt så tung, icke mägta höja sig öfver den förpestade atmosfären, för att andas friare luft ur den rätta Christendomens renade aether. Detta Nykterhets vännernas vanmägtiga flaxande öfver de [[öfver](#)] överstrykt ord] andra krälände djuren, kan tyvärr icke höja hvarken dem sjelfva eller de andra Kräken en aln öfver Jordytan, så länge som större delen af Nykterhets vännerna sjelf andas tungt uti den tjocka giftblandade dimma, hvarur de, oaktadt alla sina ansträngningar, icke mägta höja sig. Giftblanderskan det i sina Operationer, af hemliga Omoraliska Passioner styrda Förnuftet, har icke kunnat eller velat Uplysa dem derom, att det Moraliska giftet, som flyter i mensklighetens ådror, måste bortskaffas först genom en tolat [[=total](#)] revolution i hela den [sida2](#) andeliga organismen, innan människan i Moralisk mening kan bli nykter; deraf händer, att en del af de ifrigaste Nykterhetsvännerna visar afvoghet mot den lefvande Christendomen sådan den Uppenbarar sig uti vårt Fädernes land, med fenomen liknande de Christnas uti de första tre århundraden, hos hvilka det Moraliska elementet var stegradt till Passion. Så länge, som Nykterhets vännerna inom sig hysa sådane medlemmar, hvilka [[i](#)] grunden hata den lefvande christendomen: så länge säger jag [,] är det mera fjäsk än grundlighet uti deras oratoriska utsväfningar mot dryckenskaps lasten. - Hade Nykterhetsvännerna fattat saken ifrån den rätta synpunkten, så hade de icke kalladt sig Nykterhets vänner, utan christendomens vänner. Men huru kunna de kalla sig christendomens vänner, medan en stor del af dem ännu i sjelfva verket äro den lefvande Christendomens fiender? Detta påstående torde för mången, och kanske äfven för Tit. låta otroligt. Men ställ blott i stället för Christendom ett annat förhatligt namn, till ex. Mysticism

eller Pietism, och håren skkola resa sig på de flesta Nykterhetsvännernas hjässor. Af dessa reflexioner torde Tit. finna, att ehuru jag söndagligen predikar om Nykterhet, detta likväl sker utur en annan synpunkt, än Nykterhetsvännernas; hvadan ock, då fråga är om öfversättningar af Nykterhets Tal, jag icke kan välja något af de förhanden varande, dels derföre, att den lefvande Christendomens anda, saknas i de flesta, dels ock derföre, att de icke äga full tillämpning uti Lappmarken, hvarest sådane förhållanden uti Menniskornas fysiska, Moraliska och Politiska bildning eger rum, som icke förekommer bland Germaniska Stammar. - Såsom ett undantag från de övriga, af Tit. Mig förärade Nykterhets Talen, kan jag Nämna Jansons, hvars ena Tal jag efter fri öfversättning, Upläst her i kyrkan på finska Språket. - Men annars, hvad finnarne beträffar, ega vi ett utdrag af de bästa, eller för bäst ansedde Nykterhets Talares arbeten undeer titel: viinan kauhistus; som finnes här och der ibland den finska befolkningen på Torneå Elf - Och förmodar jag, att detta arbete ännu är att tillgå Uti den finska Bokhandeln. (Mitt Exemplar är bortlånt på ett ställe inom försam[-]lingen, hvarföre jag icke nu kan Uppgifva trycknings orten eller Författarens namn.)

<sid3> Den Predikan på Lappska, som Tit. sett i Gelleware, är egentligen icke Något Nykterhets Tal, ehuru det innehåller bestraffningar så väl för dryckenskaps lasten, som andra bland Lapparne gångbara laster: denna Predikan är tryckt i Hernösand på Ecclesiastik fondens bekostnad; Men huru stor Uplagan är vet jag icke, ty Norarien, som egentligen har, att bestyra om sådant, är en sådan man, som bryr sig föga om, huru det står till med christendomen i Lappmarken. Men om Tit. tror, att denna Predikan kan på något sätt befrämja Nykterhets vännernas sak bland Lapparne, så torde det vara bäst, att skriva till Biskop<p>en, (den enda Nykterhetsvän i hela Dom Capitlet) [[parentesen finns i originalet](#)], som torde kunna befrämja den ny Uplaga på Lappska Ecclesiastik Fondens bekostnad, häldst om anmälan derom kommer från Något Nykterhets sällskap; ty jag kan icke för egen del ega mycket förtroende hos Dom Capitlet för vissa orsakers skull, hvartill Tit. kan finna kloven [?] uti ofvan skrifne reflexioner. Och ifall Nykterhets Sällskaperne kunna finna sig i sådane Nykterhets Tal, som jag, enligt ofvan antydda åsigter, kan åstadkomma: så skall jag gerna erbjuda min tjenst med ett tal till på Lappska; Men med det förbehåll, att jag icke kan betrakta dryckenskaps lasten såsom grund till det Allmänna Moraliska förderfvet, utan jag måste betrakta det Moraliska förderfvet Sjelft, såsom grund till dryckenskaps lasten och till Andra laster. Med fasthållande af denna logiska consequens, kommer Krögaren att få första hugget emedan egennyttan är en omoralisk Passion, som är hvarje menniska medfödd; dernäst drinkaren, som ådragit sig en förhvarfvad Passion, [[der](#)]näst, Svordomar och slagsmål, högfärd; obarmhertighet mot de fattiga o.s.v. Här af täcktes Tit. finna, att jag betraktar Dryckenskaps lasten ifrån en annan synpunkt, än

Nykterhetsvännerna i allmänhet, bland hvilka de flesta sakna sjelfegen erfarenhet i Nådens ordning, och falla ofta af denna anledning uti logiska in consequenser, då deras bemödan för Nykterheten, dem sjelfva ovetande, går ut på att sätta den ena Omoraliska Passionen i harnesk mot den andra. Men dermed vinnes ingen moralisk förädling. Om drinkaren till Ex. finner, att han blir föraktad af hederligt folk, att han förstör sin hälsa och sin egendom o.s.v. så tager Nykterhets Talaren detta till ämne för sin predikan; Han försöker att stegra hederskänslan samt förespeglar de jordiska förmoner, som äro en följd af Nykterhet. <sid4> Skulle nu drinkaren till följe af dessa förespeglingar, fatta ett fast beslut, att öfvergifva supandet, och skriva på Nykterhets föreningen[,] så har han väl blifvit en nykter Hedning, men icke christen. Hade Nykterhets vännen sjelf haft erfarenhet i Nådens vägar: så hade han först och framför allt visat drinkaren, att hans hederskänsla är en omoralisk Passion, och att just denna hederskänsla är Grunden till dryckenskapen: ty på hvad sätt har dryckenskaps begäret hos honom först Upkommit? Jo; om han afslagit en bjudning af sina vänner, hade han blifvit ansedd af dem med åtlöje och förakt. för att und[-]vika vännernas åtlöje och försmädelser för skenhelighet, måste han smutta med af den kalk, som bjöds honom; och af fruktan att blifva ansedd för egen och snål, måste han nu bjuda igen. Var det icke just den falska hederskänslan, som störtade honom i dryckenskaps lasten? Hade han ingen hederskänsla haft, så hade han aldrig blifvit en drinkare. Nu vill Nykterhets Talaren Uphjelpa honom ur dryckenskaps lasten genom anspelningar på samma Hederskänsla. Han vill inbilla honom att det är en heder, att låta bli att supa. Nykterhets Talaren vill inbilla honom, att det är nyttigt för honom sjelf, att låta bli att supa. Men det är ju för länge sedan bevist uti Moral Systemerna, att både Ambition (heders känsla) och egennytta (utile) såsom motiver till människans handlingar betraktade, äro smutsiga Motiver. i stället för att visa dessa motivers omoraliska halt [?], försöker Nykterhets Talaren nu, att tvärt emot den sunda Moralens före[-]skrifter, Uphöja dessa smutsiga motiver till en moralisk värdighet. Är det reson? Nykterhets vännerna, böra se till, att de icke falla i samma ovisa Nit, som Erik Jansoniterna, och göra sig löjlige inför det sunda Förnuftets domstol. - Tit. må icke sluta af dessa moraliska anmärkningar, att jag är emot Nykterhets vännernas sak. Jag är tvärt om Nykterhetens ifrigaste försvarare; och såsom sådan ville jag fästa Nykterhetsvännernas Upmärksamhet derpå, att det Moraliska förderf, som yttrar sig så väl i dryckenskaps lasten, som i andra laster, borde af dem angripas i sin rot. Men skall det Moraliska förderfvet angripas i sin rot, så Måste Hederskänslan icke allenast såras, utan rent af skäras sönder i Stycken, och kastas i evinnerlig Eld, såsom varande djefvulsk och förbannad. Men om Nykterhets vännerna, såsom oftast synes vara fallet, mera afse Fädernes landets olycka, ådragen genom fylleriet, än Sjalarnas olycka i Evigheten: då må de gerna taga både hederskänsla och Egennytta till motiv för människans handlingar. Hvad de dermed må vinna för Nykterheten; må

L. L. Laestadius brev till Herr Bergmästaren December 1845

vara en förtjänst i Politiskt afseende: i Religiöst afseende blir den förtjensten lika med noll. Med aktning och vänskap har äran framhärda Högädle Herr Bergmästarens Erbördigste

Karesuando i Decemb. 1845. L. L. Laestadius

—
Originalbrev av L. L. Læstadius / Uppsala Universitetsbibliotek (G359) /